

OLIV PEDAGOGIK TA'LIMDA QALAM TASVIR FANINI O'QITISHDA INTEGRATSION VA INTERFAOL METODLARNING ROLI

Sa'diyev Soli Tolipovich

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası dotsenti

Anotatsiya: Maqolada oliy pedagogik ta’lim muassasalarida qalam tasvir fanini o’qitishda integratsion va interfaol metodlarning samaradorligi tahlil qilinadi. Talabalarda badiiy tafakkur, ijodiy salohiyat va mustaqil fikrlashni rivojlantirishda loyiha asosida ta’lim, guruhii ishlar, muammoli topshiriqlar va “Flipped classroom” texnologiyasining o’rni yoritilgan. Shu bilan birga, integratsion yondashuv orqali talabalarning san’at tarixi, pedagogika va psixologiya bilimlarini uyg’unlashtirish imkoniyatlari ko’rib chiqilgan.

Kalit so’zlar: qalam tasvir, integratsion yondashuv, interfaol metodlar, tasviriy san’at, badiiy tafakkur, pedagogik kompetensiya.

Oliy pedagogik ta’limda qalam tasvir fanini o’qitish jarayoni nafaqat texnik mahoratni, balki badiiy tafakkur va estetik idrokni shakllantirishni ham o’z ichiga oladi. An’anaviy dars metodlari bilan bir qatorda integratsion va interfaol metodlarni qo’llash, o’quv jarayonini samarali va talaba markazida tashkil etishga yordam beradi (Shavdirov, 2017).

Integratsion yondashuv talabalarga turli fanlardan olingan bilimlarni birlashtirish imkonini beradi. Masalan, qalam tasvir mashg’ulotlarini san’at tarixi, pedagogika va psixologiya fanlari bilan uyg’unlashtirish orqali talabalarning fikrlash doirasi kengayadi, badiiy qarashlari rivojlanadi va ularning ijodiy salohiyati oshadi (Ibraimov va Shovdirov, 2023).

Interfaol metodlar esa dars jarayonini talaba markazida tashkil etish, ularni faol ishtirokchi sifatida jalb qilish va ijodiy qarorlar qabul qilishga yo’naltirish imkonini beradi. Loyiha asosida ta’lim, guruhii ishlash, muammoli topshiriqlar va “Flipped classroom” texnologiyasi talabalarda ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi (Shovdirov, 2025).

Qalam tasvir fanida integratsion va interfaol metodlarni birgalikda qo’llash, talabalarni kompozitsiya, proporsiya va perspektiva qonuniyatlarini chuqur o’zlashtirishga, rang uyg’unligi va faktura bilan ishlash orqali estetik qarashlarini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, zamonaviy raqamli texnologiyalar

(grafik planshetlar, Adobe Photoshop, CorelDRAW, Krita) yordamida talabalarning kreativ tafakkuri va texnik ko'nikmalari rivojlanadi.

Oliy pedagogik ta'lim tizimida qalam tasvir fanini o'qitishda integratsion va interfaol metodlarni qo'llash talabalarning ijodiy tafakkurini, estetik idrokini va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. An'anaviy dars usullari ko'pincha passiv bilim olishga yo'naltirilgan bo'lsa, interfaol va integratsion metodlar dars jarayonini dinamik, qiziqarli va talaba markazida tashkil etadi. Shu bois pedagoglar talabalarning faol ishtirokini rag'batlantirish, ularni o'z g'oyalarini erkin ifodalashga va yangi badiiy yechimlar yaratishga yo'naltirishlari zarur.

Integratsion yondashuv talabalarga turli fanlardan olingan bilimlarni birlashtirish imkonini beradi. Masalan, qalam tasvir mashg'ulotlarini san'at tarixi, pedagogika va psixologiya fanlari bilan uyg'unlashtirish orqali talabalarning fikrlash doirasi kengayadi, badiiy qarashlari rivojlantiradi va ijodiy salohiyati oshadi (Ibraimov va Shovdirov, 2023). Bu yondashuv talabalarga nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki badiiy tafakkur va estetik idrokni ham rivojlantirish imkonini beradi.

Interfaol metodlarning samarali shakllaridan biri – loyiha asosida ta'limdir. Talabalar o'z badiiy loyihalarini yaratish jarayonida mustaqil qaror qabul qiladi, material va texnikani tanlaydi va loyiha natijasini himoya qiladi. Shu tarzda talaba ijodiy tafakkur, mas'uliyat, vaqtni boshqarish va guruh bilan hamkorlik qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Loyiha asosida ta'lim talabalarda ijodiy izlanish, tanqidiy fikrlash va badiiy qarorlarni shakllantirishni rag'batlantiradi.

Guruhiy ishlar metodida talabalar birgalikda kompozitsiya yaratish, rang uyg'unligini sinash va mavzu bo'yicha ijodiy topshiriqlarni bajaradilar. Bu jarayon ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi, muloqot, hamkorlik va kritik fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Guruh ishlarida har bir talaba o'z fikrini ifodalaydi, boshqalarning g'oyalarini tahlil qiladi va umumiy badiiy qaror ishlab chiqadi. Shu tarzda talabalarda badiiy mas'uliyat va ijodiy erkinlik uyg'unlashadi.

Muammoli topshiriqlar ham interfaol metodlarning samaradorligini oshiradi. Talabalarga muammoni yechish uchun tayyor yechim berilmaydi; ular mustaqil izlanish orqali badiiy qaror topishga undaladi. Masalan, "Shahar manzarasini chizishda qaysi perspektiva va yorug'lik effektlari obrazni aniqroq ifodalaydi?" kabi topshiriqlar talabalarda tanqidiy fikrlash va ijodiy izlanishlarni rag'batlantiradi. Bu usul orqali talabalar xatolar orqali o'rganish, yangi yechimlar yaratish va badiiy qarorlarni shakllantirish tajribasini orttiradi.

"Flipped classroom" texnologiyasi qalam tasvir fanida integratsion va interfaol metodlarni qo'llashning samarali shaklidir. Talabalar darsdan oldin nazariy

ma'lumotlar bilan tanishadi, videodarslar, slaydlar va raqamli resurslar orqali bilimlarni mustaqil o'zlashtiradi. Dars jarayonida esa amaliy mashg'ulotlarda olingan bilimlarni qo'llash, yangi badiiy loyihalarni yaratish va tahlil qilishga e'tibor qaratiladi. Bu yondashuv talabalarda o'z-o'zini boshqarish, mustaqil fikrlash va ijodiy yechimlar topish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash talabalarning ijodiy salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Grafik planshetlar, Adobe Photoshop, Krita, CorelDRAW kabi dasturlar yordamida talaba chizmalarni raqamli shaklda ishlab chiqadi, kompozitsiya va rang uyg'unligini sinab ko'radi. Shu tarzda ular an'anaviy va zamonaviy san'at elementlarini uyg'unlashtiradi, kreativ tafakkur va estetik idrokni rivojlantiradi (Shovdirov, 2024).

Talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish ijodiy yondashuvning samaradorligini oshiradi. Har bir talabaning ijodiy salohiyati, qiziqish sohasi va tayyorgarlik darajasi turlicha bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi dars jarayonini moslashuvchan tarzda tashkil etishi, individual yondashuvni qo'llashi va har bir talabaning ijodiy o'sishini rag'batlantirishi kerak.

Estetik tarbiya integratsion va interfaol metodlarning ajralmas qismi hisoblanadi. Talabalarda badiiy didni shakllantirish, go'zallikni qadrlash va uni ijodiy ishlarda qo'llash san'at ta'limining asosiy maqsadlaridan biridir. Mashhur rassomlar asarlarini tahlil qilish, ularning uslub va kompozitsion yechimlarini o'rganish talabalarda estetik idrokni kuchaytiradi va badiiy tafakkurga turtki beradi. Shu bilan birga, milliy san'at an'analari va qadriyatlarini amaliy mashg'ulotlarga kiritish, talabalarda milliy madaniyatga hurmatni shakllantiradi.

Ijodiy tafakkurni baholashda integratsion va interfaol metodlar bilan bir qatorda portfolio usuli samarali hisoblanadi. Talaba o'z ijodiy ishlarini, eskizlarini va loyiha natijalarini yig'ib boradi, o'z-o'zini baholaydi. Portfolio metodining afzalligi shundaki, u talabaning ijodiy rivojini aniq kuzatish, yutuq va kamchiliklarni aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, o'qituvchi talabaning individual rivojlanishini baholash va unga mos metodik tavsiyalar berish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Natijada, oliy pedagogik ta'limda qalam tasvir fanini o'qitishda integratsion va interfaol metodlarning qo'llanilishi talabalarning ijodiy tafakkurini ochib beradi va ularni zamonaviy ta'lim talablari va kasbiy me'yorlarga mos, ijodiy, estetik va intellektual jihatdan rivojlangan shaxslar sifatida tayyorlaydi.

Oliy pedagogik ta'lim tizimida qalam tasvir fanini o'qitishda integratsion va interfaol metodlarni qo'llash talabalarning ijodiy tafakkurini, estetik idrokini, mustaqil fikrlashini va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikni

ta'minlaydi. Loyiha asosida ta'lim, muammoli topshiriqlar, guruhiy ishlash, "Flipped classroom" texnologiyasi va raqamli dasturlardan foydalanish talabalarda ijodiy izlanish, tanqidiy fikrlash va badiiy qarorlarni shakllantirishni rag'batlantiradi.

Shuningdek, individual yondashuv va psixologik qo'llab-quvvatlash talabalarning ijodiy faoliyatini yanada samarali qiladi, o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantiradi va ularni zamonaviy ta'lim talablari va kasbiy me'yorlarga mos, ijodiy, estetik va intellektual jihatdan rivojlangan shaxslar sifatida tayyorlaydi.

Natijada, integratsion va interfaol metodlarni tizimli qo'llash qalam tasvir fanini o'qitish sifatini oshiradi va talabalarning badiiy, ijodiy va kasbiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – С. 131–134.
3. Shovdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – С. 8–14.

